
„Palach nasadil svůj život, co mohu udělat já,“ ptá se prof. Trojan

„Palach nasadil ve prospěch celé společnosti svůj život, co mohu udělat já,“ ptá se prof. Trojan

Jakub S. Trojan je evangelický teolog, jeden z prvních signatářů Charty 77. Veřejnosti je znám především jako farář, který doprovodil Jana Palacha na jeho poslední cestě. V současnosti vyučuje na ETF UK, jeho vášní je psaní poezie a rád si odpočine u muškaření. Na rozhovor jej doprovodila manželka Karla Trojanová, evangelická farářka, se kterou letos oslaví 67. výročí svatby.

Letos oslavíte významné životní jubileum – bude vám devadesát let. Pamatujete tedy normalizaci, protektorát a druhou světovou válku i první republiku. Které z těchto období vám připadalo nejsložitější?

Nejtěžší ze všeho pro mě bylo období postupu vojsk. Nicméně já jsem ho prožil ve velmi dobrém společenství. Jednak v rodině – jsme spolu s manželkou od roku 1950, tedy šedesát šest let –, dále jsem měl skvělé společenství uvnitř církve a měl jsem také řadu přátel. Spolu jsme to zvládali.

Za druhé světové války jste byl nuceně nasazen.

Byl jsem nasazen v Technische Nothilfe v Havlíčkově Brodě. Ta byla pod správou Němců a já v ní strávil skoro rok. Nebylo to lehké, navíc v zimě. Samozřejmě nebylo jisté, kdy se vrátíme domů a zda se vůbec vrátíme, což bylo nejhorší. S několika dalšími mladíky jsme se rozhodli utéci zpět do Prahy, bylo to velmi dramatické.

Jak to dopadlo?

Dobře. Ale jednoho z kamarádů zastřelili.

Na vojně jste byl na Slovensku, zdá se, že s armádou máte bohaté zkušenosti.

Byl jsem u tzv. PTP – Pomocného technického praporu. Mezi sto padesáti čtyřmi katolickými kněžími jsem byl jediný evangelík. To byl zážitek nad zážitky. Když mě odvedli, byli jsme s manželkou oddáni teprve pět měsíců. Měli jsme štěstí, že asi sto metrů od našich ubikací byla jedna samostatná budova, kde mohla být, takže prázdniny trávil se mnou. Na toto období mám vlastně nádherné vzpomínky. Bylo to mezi Bánskou Bystricí a Zvolenem v Hájnikách u říčky Hron, tam jsem taky hodně muškařil.

Pohřbíval jste Jana Palacha. Vzpomínky na něj a na události té doby ve vás musejí být hluboce zakořeněny.

Vzpomínka na Jana Palacha je ve mně velmi hluboká. Palach byl opravdovou osobností. Chodil k nám do kostela s maminkou do nedělního shromáždění. Při jednom setkání jsme si vyměnili pár vět a z našeho rozhovoru bylo patrné, že je to mimořádný mladý muž. Byl pozoruhodný. Zanechal ve mně hluboký dojem.

Vzpomínáte si na moment, kdy jste se o Palachově činu dozvěděl?

Já jsem to nevěděl hned. Pamatuji se, že jsem četl zprávu a tam stálo, že nějaký mladý muž – J. P. – si sáhl na život, ale nebylo tam uvedeno celé jméno. Záhy jsem se však dozvěděl, co se stalo.

Jak tehdy reagovala veřejnost?

V den Palachova pohřbu zavládlo v ulicích takové hluboké soustředění. Byly tam tisíce a tisíce lidí. Byl to naprosto mimořádný pohřeb, já si pamatuji pohřeb Masarykův a Benešův a tohle bylo více než srovnatelné, minimálně co do počtu lidí v ulicích. Všichni byli v hlubokém sevření, všechny to neobyčejně zasáhlo. To, že si mladý člověk sáhne na život, ne z důvodu zoufalství, ale pozitivně. Aby svým činem vyslovil nepřeslechnutelnou výzvu.

Jak reagovali političtí představitelé země?

Tehdejší představitelé vlády a komunistické strany zareagovali způsobem, který svědčil o tom, že byli Palachovou smrtí sami hluboce zasaženi a že nevěděli, co dělat. Zvláště když se k Palachově činu připojila celá řada dalších mladých lidí. Bylo vidět, že nevědí, jak to zastavit. Obraceli se na mladé lidi s prosbou, aby už dál nepokračovali.

Vnímáte šíření Palachova odkazu jako své osobní poslání?

Nevnímám to jako svůj hlavní úkol. Ale provází mě to celým životem – neustále si kladu otázku: Když on nasadil ve prospěch celé společnosti svůj život, co mohu udělat já? Vyslovil tímto činem něco, co nás mělo všechny zastavit a oslovit, svým činem nám všem vlastně položil otázku, pro co a jak žijeme. Ta mě neustále provází a bránila mi, abych v životě podléhal skepsím a rezignaci, takové myšlenky za komunistického režimu mělo mnoho lidí. Jeho čin jako by prolomil právě onu bezmocnost, do které se propadla spousta lidí. Když já jsem ochoten položit život, tak co vy teď?

Jak Palachovo sebeupálení vnímáte z teologického hlediska? Není sebevražda v protikladu s vírou?

Život je dar. Ten čin je hluboce oslovující a klade nám otázku nad sebou samým. Já jsem to přijal pozitivně. Navíc jsem měl Palacha doprovázet na jeho poslední cestě a kázat nad jeho rakví. Bylo mi hned jasné, že ten čin nemohu schválit. Mezitím si totiž na život sáhlo asi dvacet dalších mladých lidí. Nemohl jsem jeho čin schválit, a vyvolat tak něco, za co bych nesl odpovědnost. Zároveň jsem ten čin ale nemohl ani nechtět odsoudit.

Letos si připomínáme čtyřicáté výročí vzniku Charty 77. Vy jste jedním z jejích prvních signatářů. Jak se k vám dokument dostal?

Jakub S. Trojan: Dost náhodně. Prostě, přinesl jsem ji domů a říkám: hele, tady...

Karla Trojanová: Bylo to trochu jinak. Myslím si, že do práce za sebou přišel Miloš Rejchrt a ukázal ti ji. Protože domů se nedávala. Podepsala se kartička a bylo to

Jakub S. Trojan: Ale protože já jsem takových protestních dokumentů podepsal mnoho, tak ve mně podpis Charty 77 nezanechal žádný mimořádný pocit.

Takže to pro vás bylo podepsání Charty 77 jen jedním z mnoha protestů?

Ano, jeden z mnoha. Ten text se mi líbil. Nenašel jsem v něm nic, co by mě odrazovalo od podepsání, tak jsem si řekl: proč ne. Až teprve dodatečně jsem si uvědomil, že se ze strany režimu rozpoutal nebyvalý vzruch kvůli takové opovázlivosti.

Pocítili jste nějaké bezprostřední dopady?

Asi dvakrát nebo třikrát jsem byl na několik dní zadržen a vyslýchán. Ty výslechy mně docela bavily. Je to samozřejmě věc náatury, někteří mí přátelé se strašně báli, když dostali povolávací rozkaz k výslechu. Ale mě to bavilo. Na stanici byli všichni tak o dvacet let mladší než já a věková převaha mi dodávala sílu. Navíc jsem si byl jist, že věc, kterou zastávám, je správná. To pro mě bylo a je důležité.

Vaší velkou vášní je poezie.

Ano. V posledních deseti letech jsem vydal asi sedm básnických sbírek.

Kde berete inspiraci?

To je taková zvláštní věc. Musíte si před sebe dát bílý papír, vzít si tužku a musíte poezii vábit. Musíte říkat: přijď, jsem tady. Musíte se uzavřít proti všem zvukům a věnovat jí celou svou pozornost a ona pak přijde a vy budete žasnout. A najednou napíšete první řádku a múza si vás podrobí – jako by vám vedla ruku. Samozřejmě je v tom také kus praktické práce, kdy musíte škrtat a počítat slabiky. Víte, kolik jsem napsal sonetů? Tři sta dvacet tři. A dnes jsem taky jeden napsal.

Proč píšete zrovna sonety?

Sonet se mi líbí, protože je v něm jistá rafinovanost. Rozvinete ho v třech čtyřverších a pak mu dáte dvou- nebo třířádkový dovětek. Já volím dvouřádkové. To je vyvrcholení, zpětná reflexe předcházejícího textu a to mě strašně baví. Básně mají být srozumitelné. Vždycky mě našťve, když čtu nějaké postmoderní básně a člověk vůbec neví, o čem je řeč. K čemu to je?

Prof. ThDr. Ing. Jakub Schwarz Trojan

Český teolog, emeritní děkan ETF UK, autor mnoha filozofických a teologických publikací. Narozen roku 1927 v Paříži českým rodičům. Po maturitě na vinohradském gymnáziu byl nuceně nasazen u Technische Nothilfe. Od roku 1946 studoval Vysokou školu obchodní, kvůli protestům proti komunistickému režimu byl vyloučen z vysokého školství Československa. Od roku 1949 studoval na Husově československé evangelické bohoslovecké fakultě (dnešní ETF UK). Mezi lety 1956–1974 byl farářem Českobratrské církve evangelické. Jeho farníkem byl v této době i Jan Palach, kterého Trojan roku 1969 pochoval na Olšanských hřbitovech. V letech 1964–1971 dálkově studoval ekonomii a získal titul inženýr. V roce 1977 byl jedním z prvních signatářů Charty 77. Po sametové revoluci byl zvolen do funkce děkana ETF UK, kde dodnes vyučuje na katedře teologické etiky.

Příspěvek do diskuse

*Stačí se zastavit, rozhlédnout a hned víme,
zlomky spatřily naše oči, pestrá je skutečnost
a co o ní potom ve slovech vypovíme,
liší se navzájem, kdo by to popíral, víc než dost.*

*Jak je to s bytím však opravdu? Kdo z nás to ví?
Nebo ta otázka sama je zcestná? Od počátku?
Už se někdo hlásí, zvědav jsem, co vysloví.
Povstal a řekl jen: pár buchet pro Vás nesu v šátku.*

*Ticho. Pak někdo mlasknul. Kdekdo se otočí,
pár tváří strnulo a jiné vpluly do úsměvu.
Všem, kdo seděli mu poblíž, ztvrdlo obočí,
nikdo však, s jistotou teď říkám, nepropadl hněvu.*

*Buchty pak mizely rychle v našich útrokách
a ze všech stran pak dlouho bylo slyšet vzdechy: óh, ách.*

Jakub Schwarz Trojan